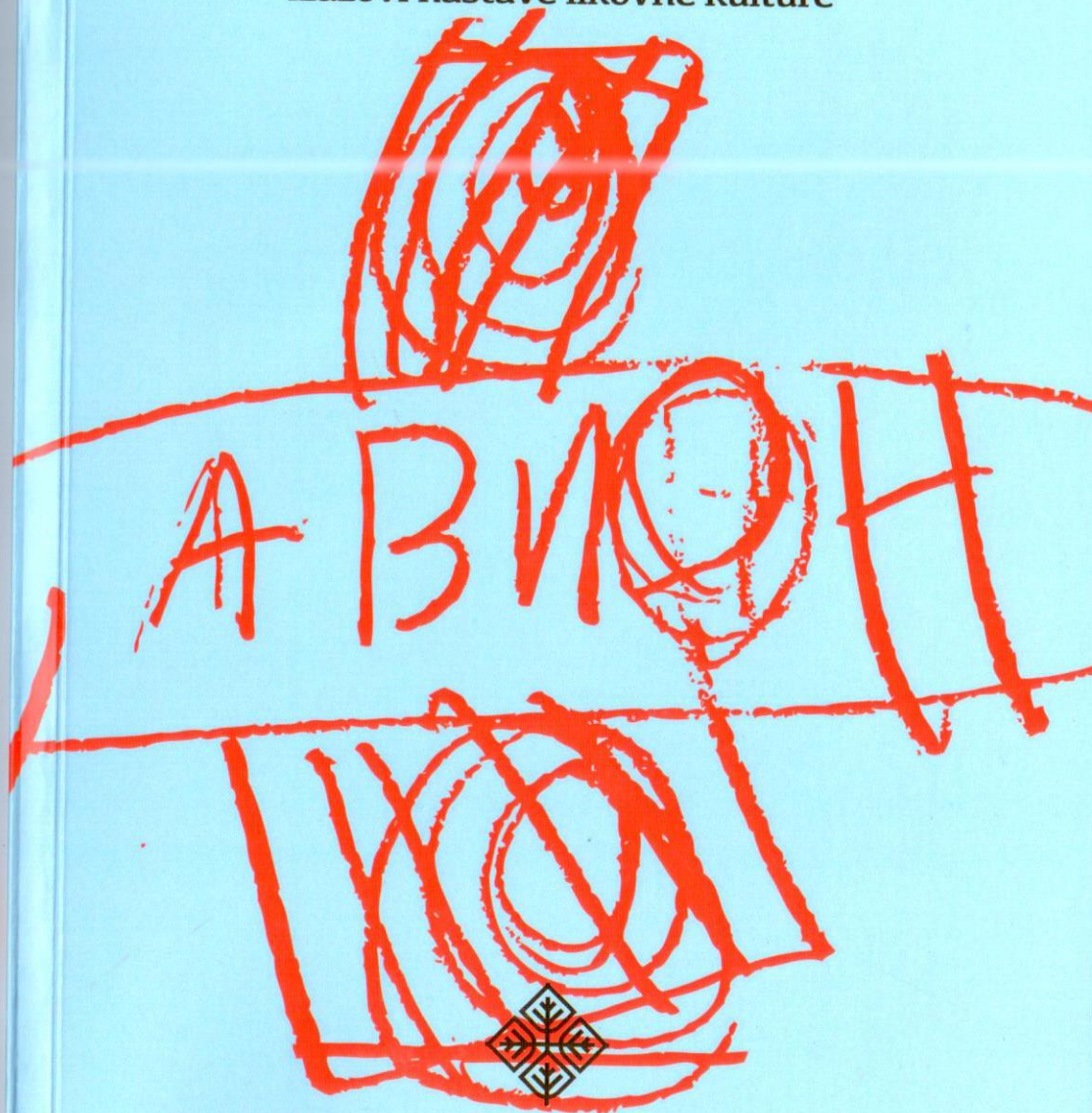
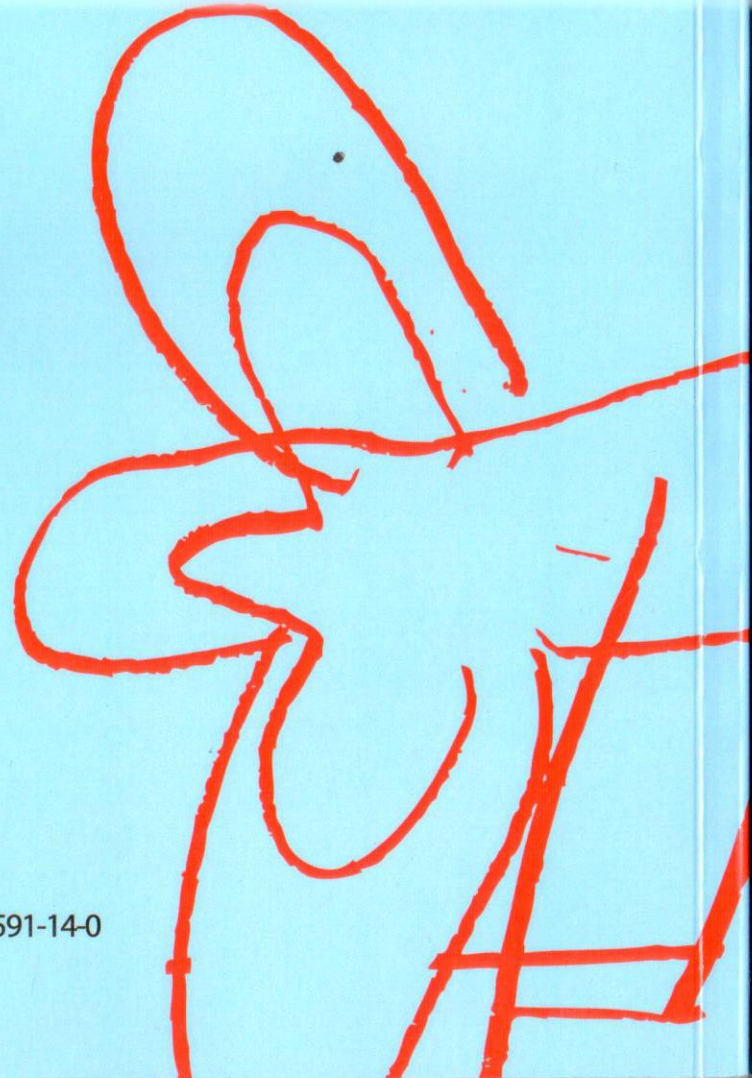

Aleksandra Joksimović

Obrazovanje i umetnost

izazovi nastave likovne kulture

© FLU, 2016
ISBN 978-86-88591-14-0

SADRŽAJ:

Uvod	7
<i>Prvo poglavlje</i>	
ESTETSKO VASPITANJE – ULOGA U RAZVOJU LIČNOSTI I MESTO U OBAVEZONOM ŠKOLOVANJU	13
Estetsko i umetničko vaspitanje – pojmovno-terminološko određenje.....	16
Umetnost u funkciji vaspitanja – istorijski pregled shvatanja i teorija	18
Novije teorije estetskog vaspitanja	25
Razvoj estetskog izraza deteta	31
Uloga umetničkog obrazovanja u opštem razvoju deteta	38
Koncept umetnosti – integralni deo savremenog kurikulumu	45
Efekti umetničkog vaspitanja i obrazovanja	53
Uticaj umetnosti na specifične sposobnosti i kompetencije	57
<i>Drugo poglavlje</i>	
NASTAVA LIKOVNE KULTURE	67
Pozicija i funkcija predmeta	67
Nacionalne strategije vezane za vaspitanje i obrazovanje iz oblasti likovnih umetnosti	69
Ciljevi i status predmeta iz oblasti likovnih umetnosti u obaveznom školovanju	72
Specifičnosti nastave likovne kulture i potreba za diferenciranim pristupom.....	79
Nastava likovne kulture i zakonitosti u likovnom izražavanju dece	79
Mogućnosti uticaja na estetski i kreativni razvoj – Metodička pitanja estetskog vaspitanja	81
Uloga vaspitača i nastavnika i uticaj okruženja na estetski razvoj na ranom uzrastu	90
Diferenciran/individualizovan pristup u nastavi likovne kulture	94
Diferencijacija bazirana na vrsti inteligencije, stilu učenja i tipovima likovnog senzibiliteta	104

Treće poglavlje

NASTAVNIK LIKOVNE KULTURE	117
Nastavnički poziv	117
Opšte kompetencije nastavnika	120
Nastavnik likovne kulture	124
Inicijalno školovanje nastavnika likovne kulture	126
Istraživanje sopstvene prakse nasuprot standardima kompetencija	146
LITERATURA	153

Uvod

Poznavanje i upražnjavanje umetničkih disciplina značajno je za zdrav razvoj uma i duha svakog deteta. Zbog toga je u celom svetu umetnost nerazdvojiv deo vaspitanja i obrazovanja.

Sve vrste umetnosti oduvek su služile da povežu našu maštu sa najdubljim pitanjima ljudske egzistencije: ko sam? šta je moja misija? kuda idem?... Pronalaženje odgovora na ova i slična pitanja kroz vreme i kroz kulture, kao i istraživanje sredstava i znanja kako bi se došlo do odgovora na njih, ključni su za razumevanje života čoveka i življenje u punom smislu te reči.

Umetnost služi da se dostigne puna svrha ljudskog bitisanja: da se predstave pitanja i ideje, da se utiče na formiranje vrednosti, da se neko zabavi ili uživa. Biti umetnički "pismen" pomaže ljudima da razumeju i rade stvari bolje.

Umetnost je jedinstven izvor uživanja i osvežavanja mašte. Ona istražuje odnose i služi kao veza između misli i akcije. Ona nam pomaže da gledamo na život drugačije. Takođe, umetnost pomaže deci i mladima da razviju svoje stavove, osobenosti i intelektualne veštine kako bi efikasno učestvovali u savremenom društvu. Ona pomaže i da izgradimo samodisciplinu, ojačamo samopouzdanje i poboljšamo veštine mišljenja i kreativnosti, što se visoko vrednuje u današnjem svetu rada. Ona nas uči značaju timskog rada i saradnje. Bavljenje umetnošću je u direktnoj vezi sa visokim nivoom postignuća, sa uspehom u učenju i radu.

Vaspitanje i obrazovanje iz oblasti umetnosti koristi i društvu u celini jer se izučavanjem umetnosti stiču moćna sredstva za razumevanje ljudskog iskustva, u prošlosti i sadašnjosti. Umetničko obrazovanje pomaže učenicima da razumeju odnose između umetnosti i kulture. Kao rezultat toga, oni nauče da poštuju vrednosti drugih, kao i umetnost različitih epoha i kultura.

Kroz umetnost učenici uče da uvažavaju različite načine razmišljanja, delanja i izražavanja. Uče takođe da donose odluke u situacijama u kojima nema standardnih odgovora. Učešćem u umetničkom procesu kod dece se stimuliše, neguje i razvija njihova prirodna kreativnost.

Kompetencije koje se stiču kroz umetničko obrazovanje obezbeđuju čvrstu osnovu za povezivanje umetničkih sa ostalim predmetima i disciplinama. Intelktualni procesi koji se dešavaju u umetnosti jednako su vredni kao oni koji se koriste da se naučne discipline i otkrića transformišu u svakodnevnu tehnologiju.

Umetnost ohrabruje samostalno i samousmeravajuće učenje. Učenici koji uče putem umetnosti polako postaju sopstveni najoštriji kritičari. Učenici ovde nisu motivisani da uče zbog dobrih ocena, već zbog iskustva učenja kao takvog. Prema istraživanjima, učenici koji su više angažovani u umetnosti, lakše stiču sposobnosti samoregulacije, izgradnje identiteta i otvorenosti za nova iskustva – kvalitete koji su u direktnoj vezi sa ličnim uspehom u životu. Za razliku od drugih iskustava učenja, kada se traže ispravni i pogrešni odgovori, umetnost dozvoljava bogatstvo rešenja. Efikasno učenje u oblasti umetnosti je istovremeno kompleksno i višedimenzionalno. Stvara priliku da se rizikuje i pokazuje da se rizik isplati. Učenici upravljaju rizičnim situacijama i uče se da donose odluke.

U nastavi iz oblasti umetnosti učenici često imaju priliku da rade zajedno kako bi došli do najboljeg mogućeg rezultata. Završna izložba ili prezentacija je veoma važna jer učenicima daje šansu da ih vršnjaci i odrasli uvažavaju.

Umetničko obrazovanje motiviše učenike da se bave umetnošću i van škole. Oni treba jednog dana da postanu konzumenti umetnosti i da doprinose razvoju umetnosti u svojoj sredini.

Imajući u vidu navedeno, gotovo sve razvijene države sveta krajem dvadesetog i početkom 21. veka kreiraju nove strategije vaspitanja i obrazovanja, dajući umetničkim sadržajima značajniju ulogu u školskom kurikulumu.

Bitan trenutak u razvoju i redefinisaju statusa i uloge umetničkog obrazovanja dogodio se u Lisabonu 2006. godine na UNESCO-voj svetskoj konferenciji, čiji je cilj bio da rasvetli i definiše ulogu umetničkog obrazovanja koje bi išlo u susret potrebama za kreativnošću i kulturnoj osvešćenosti u 21. veku, i ustanovi strategiju neophodnu za novo pozicioniranje ove oblasti u sveukupnom obrazovanju u savremenom svetu.

Dokument nastao na Konferenciji promovira zajedničke zaključke upućene onima koji donose važne odluke o obrazovnoj politici, a u njegovoj osnovi je naglašavanje esencijalne uloge umetničkog obrazovanja u poboljšanju kvaliteta obrazovanja uopšte. Napisan je s namerom da posluži kao osnova za kreiranje nacionalnih strategija obrazovanja, odnosno kao okvir za donošenje odluka i aktivnosti u oblasti umetničkog obrazovanja, kao dela opšteg obrazovanja.

Dokument ima za cilj da ukaže na viziju i dovede do konsenzusa o važnosti umetničkog obrazovanja u stvaranju kreativnog i kulturno osvešćenog društva, podstakne zajedničko promišljanje i akciju i ukaže na neophodnost finansijskog i stručnog ulaganja kako bi se ostvarila puna integracija umetnosti i umetničkog obrazovanja u obrazovni sistem i škole.

Mnogo je debata o tome koji bi trebalo da budu ciljevi umetničkog obrazovanja ili njegova svrha. Jedna od glavnih je dilema - da li umetničko obrazovanje treba da bude svrha samo sebi ili sredstvo u poboljšanju učenja u drugim predmetnim oblastima, odnosno da li umetnost treba izučavati kao posebnu disciplinu, vrednu po sebi, ili zato što nudi repertoar znanja, veština i vrednosti koje su potrebne u razvoju i učenju, ili i jedno i drugo, kao i da li je umetničko obrazovanje namenjeno svima ili talentovanim pojedincima. Ovo su centralna pitanja u oblikovanju pristupa praktičara i onih koji kreiraju obrazovnu politiku, i njima se, između ostalog, bavimo u knjizi. Naglasak je na želji da prikazemo da vaspitanje i obrazovanje putem umetnosti ima značajnu pedagošku, odnosno razvojnu funkciju. U fokusu nam je, pre svega, likovna umetnost, tačnije, obrazovanje i vaspitanje putem likovne umetnosti.

Pomenuti "lisabonski" dokument predlaže rešenje za ove dileme i naglašava da razvoj kreativnosti i kulture treba da bude osnovna funkcija obrazovanja. Kultura i umetnost su ključne komponente opšteg obrazovanja koje vodi punom razvoju individue. U ovom dokumentu je tim komponentama dat poseban značaj, jer se u njemu prvi put na umetničko obrazovanje gleda kao na univerzalno ljudsko pravo, posebno onih koji su često isključeni iz obrazovanja i škole - imigrante, manjinske grupe i osobe sa smetnjama u razvoju.

Umetničko obrazovanje bi trebalo da je sistematično i da se izučava duži niz godina, pošto je u pitanju dugotrajan proces. Ono daje poseban doprinos u obrazovnom sistemu koji integriše fizičke, intelektualne i kreativne oblasti i omogućava dinamične odnose između obrazovanja, kulture i umetnosti. Ovi kapaciteti umetnosti su posebno važni kad su u pitanju izazovi prisutni u društvu 21. veka.

Društva u ovom veku zahtevaju sve više radnu snagu koja je kreativna, prilagodljiva i inovativna, i obrazovni sistem treba da uključi ove kompetencije. Umetničko obrazovanje, kao deo opšteg, obaveznog obrazovanja, doprinosi da učenici razviju te sposobnosti, omogućujući im da se izraze slobodno, da kritički procenjuju svet oko sebe i da su aktivno uključeni u različite aspekte ljudske egzistencije.

U umetničkom obrazovanju postoje dva glavna pristupa: umetnost se može izučavati u vidu posebnih nastavnih predmeta – likovna, muzička ili dramska umetnost, koji za cilj imaju razvijanje umetničkih sposobnosti kod deteta, kao i osetljivosti za umetnost, ili se umetnost može koristiti kao metod učenja i podučavanja, kada su umetničke i kulturne dimenzije uključene u sve nastavne predmete. Novije strategije obrazovanja u svetu posebno ukazuju na značaj drugog pristupa i podržavaju umetnost kao medijum za učenje ostalih predmeta, kao okosnicu čitavog kurikuluma. Međutim, kako bi bio efikasan, ovaj interdisciplinarni pristup zahteva promene u organizaciji nastave, nastavnim metodama, kao i školovanju nastavnika.

U Republici Srbiji je pre nekoliko godina usvojena Strategija razvoja obrazovanja do 2020. godine, koja uključuje preporuke dokumenta iz Lisabona i umetničkom konceptu i sadržajima daje značajniju ulogu u obaveznom školovanju nego ranije. Strategijom se, takođe, nagoveštava sistematična briga o umetničkom obrazovanju. Iako, pre svega, orijentisana ka srednjem umetničkom obrazovanju i radu sa talentovanom decom, Strategija predviđa i razvijanje koncepta koherentnog i sveobuhvatnog sistema umetničkog obrazovanja od predškolskog nivoa do univerziteta, kao i mere za veći obuhvat dece i mladih umetničkim obrazovanjem i obezbeđivanje dostupnosti umetničkog obrazovanja svoj deci, posebno deci u seoskim i nerazvijenim područjima i deci iz osetljivih grupa.

Dok se izrada pratećih dokumenata ne završi, ostaje da nastavnici likovne kulture u školama, vaspitači i učitelji, kao i nastavnici na visokoškolskim institucijama koje pripremaju buduće likovne pedagoge, sami usaglašavaju rad na ovom polju sa preporukama stručnjaka i zahtevima savremenog društva, u skladu sa ličnim filozofijama vaspitanja i shvatanjem značaja umetničkog vaspitanja i obrazovanja.